

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หอมแดงเป็นพืชเศรษฐกิจมีถิ่นกำเนิดในเขตตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ในกรณีของประเทศไทย หอมแดงจัดได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นพืชที่ปลูกหลังฤดูการทำนา ซึ่งปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศ จังหวัดที่เพาะปลูกหอมแดงมาก ได้แก่ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ นครราชสีมา พะเยา อุดรดิตถ์ สุโขทัย เพชรบูรณ์ ลำพูน ลำปาง เชียงราย และเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2555 ประเทศไทยมีเกษตรกรที่ปลูกหอมแดงมากถึง 36,000 กว่าครัวเรือน มีเนื้อที่เพาะปลูกรวมแล้วกว่า 105,228 ไร่ ได้ผลผลิตรวมจากการเพาะปลูกหอมแดง 228,221 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่อยู่ที่ 2.168 ตันต่อไร่ และราคาเฉลี่ยตันละ 5,410 บาท โดยปริมาณของหอมแดงที่ผลิตและจำหน่ายภายในประเทศคิดเป็นร้อยละ 65 ของผลผลิตหอมแดงทั้งประเทศ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 35 จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

ตารางที่ 1.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี พ.ศ. 2555

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
รวมทั้งประเทศ	10,5228	104,004	228,221	2,169
เหนือ	71,168	70,211	134,123	1,885
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34,060	33,763	94,098	2,763
เชียงราย	4,454	4,323	5,082	1,141
พะเยา	15,115	15,002	17,004	1,125
ลำปาง	1,199	1,176	1,462	1,219
ลำพูน	12,648	12,196	21,818	1,725

ตารางที่ 1.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี พ.ศ. 2555 (ต่อ)

แม่ฮ่องสอน	283	280	409	1,445
สุโขทัย	2,293	2,285	5,721	2,495
น่าน	418	401	441	1,055
อุตรดิตถ์	16,485	16,450	37,569	2,279
เพชรบูรณ์	4,280	4,275	11,552	2,699
ยโสธร	1,123	1,100	3,094	2,755
อุบลราชธานี	463	411	940	2,030
ศรีสะเกษ	27,341	27,210	77,594	2,838
สุรินทร์	728	728	1,554	2,135
บุรีรัมย์	2,361	2,361	6,438	2,727
ชัยภูมิ	2,044	1,983	4,478	2,191

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555)

หอมแดงเป็นสินค้าเกษตรที่ไทยเปิดตลาดการค้าขายสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา ทั้ง จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดยจะมีการส่งออกในรูปแบบของหอมแดงสด แช่เย็นและแห้ง ซึ่งได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคเนื่องจากมีรสชาติที่ดี กลิ่นหอม และเหมาะแก่การใช้ในการประกอบอาหารหรือเป็นเครื่องปรุงรสในอาหารชนิดต่างๆ แต่การเปิดตลาดเสรีก็ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและลบแก่ปริมาณการส่งออก และรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงเช่นเดียวกัน เช่น กรณีข้อตกลงการค้าเสรีที่ทำกับประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นตลาดส่งออกหอมแดงที่สำคัญที่สุดของไทย จากข้อมูลของสำนักเศรษฐกิจการเกษตร (2555) ระบุว่าประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศนำเข้าหอมแดงจากประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่ง ได้ออกกฏกระทรวงเกษตรอินโดนีเซีย เรื่องการควบคุมความปลอดภัยอาหารจากพืชที่นำเข้าและส่งออกที่เข้มงวดมากขึ้น ระเบียบการนำเข้าสินค้าพืชสด ประเภทหัว หน่อใหม่ของอินโดนีเซีย ได้กำหนดไว้ว่า หอมแดงที่นำเข้ามายังอินโดนีเซียจะต้องปลอดภัยจากแมลง และเชื้อโรค รวมทั้งต้องตัดใบและรากเพื่อป้องกัน ไม่ให้นำหอมแดงไปเพาะปลูก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือคุณภาพของดิน และกำหนดให้หอมแดงต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชจากหน่วยงานภายในประเทศที่มีอำนาจเพื่อประกอบการอนุญาตนำเข้า(สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) ซึ่งจากระเบียบดังกล่าว ส่งผลให้การส่งออกหอมแดงของไทยมีปริมาณลดลง เนื่องจากกฏระเบียบดังกล่าว ที่ว่าด้วยการตัดใบและรากทำให้หอมแดงนำเข้าได้ง่ายขึ้น อายุการเก็บรักษาสั้นลง ประกอบกับต้นทุนค่าใช้จ่ายในการส่งออกสูงขึ้นเนื่องจากทางประเทศไทยจำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพของหอมแดงก่อนส่งออกไปยังอินโดนีเซีย

ตารางที่ 1.2 ปริมาณส่งออกหอมแดงของไทย พ.ศ. 2551 - 2555 (หน่วยเป็นตัน)

ประเทศคู่ค้า	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
อิน โดนีเซีย	6,309	13,324	9,978	37,588	27,781
มาเลเซีย	14,806	19,432	13,824	16,135	8,385
รวม	21,298	32,806	24,383	54,233	36,972

ที่มา: สถิติการนำเข้า-ส่งออก กรมศุลกากร. (2555)

ตารางที่ 1.3 มูลค่าส่งออกหอมแดงของไทย พ.ศ. 2551 - 2555 (หน่วยล้านบาท)

ประเทศคู่ค้า	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
อิน โดนีเซีย	68.89	153.64	106.27	427.73	158.45
มาเลเซีย	72.74	91.94	76.23	140.76	55.56
อื่นๆ	9.14	3.34	6.3	16.49	20.23
รวม	150.77	248.92	188.80	584.98	234.24

ที่มา: สถิติการนำเข้า-ส่งออก กรมศุลกากร. (2555)

ตารางที่ 1.4 ราคาส่งออกหอมแดงของไทย พ.ศ. 2551 - 2555 (หน่วยบาทต่อกิโลกรัม)

ประเทศคู่ค้า	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
อิน โดนีเซีย	11	11.5	10.65	11.38	12.28
มาเลเซีย	4.91	4.73	5.51	8.72	6.62

ที่มา: สถิติการนำเข้า-ส่งออก กรมศุลกากร. (2555)

ผลกระทบจากการที่ประเทศอินโดนีเซียออกกฎกระทรวงเกสรนั้นทำให้ปริมาณและมูลค่าส่งออกหอมแดงของไทยลดลงไปกว่าร้อยละ 20 และนอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรภายในประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตอำเภอราศีไสล อำเภอกันทรารมย์ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอเมือง อำเภอวังหิน อำเภอพยุห์ และอำเภออุทุมพรพิสัย และพื้นที่ภาคเหนือ ในเขตอำเภอแม่แจ่ม อำเภอลับแล และอำเภอลี้ ซึ่งเกษตรกรในอำเภอเหล่านี้ยึดอาชีพการปลูกหอมแดงเป็นหลักและอาชีพเสริม ซึ่งการลดลงของปริมาณส่งออกหอมแดงไทยไปยังต่างประเทศทำให้ผลผลิตของหอมแดงออกสู่ตลาดมากเกินไป เป็นเหตุให้ราคาของหอมแดงภายในประเทศตกต่ำซึ่งลดลงไปกว่า 6 บาทต่อกิโลกรัม จากปี พ.ศ. 2554 ที่ 11 บาทต่อกิโลกรัม เหลือเพียง 5 บาทต่อกิโลกรัมในปี พ.ศ. 2555 เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงสูญเสียรายได้รวมแล้วกว่า 1,000 ล้านบาทต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

ตารางที่ 1.5 ราคาหอมแดงเฉลี่ยในประเทศไทย พ.ศ. 2550 - 2555

ปี	ราคาเฉลี่ย (บาทต่อกิโลกรัม)
2550	5.75
2551	7.51
2552	7.26
2553	9.91
2554	11.67
2555	5.41

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555)

จากความสำคัญของหอมแดงที่มีต่อเศรษฐกิจและต่อเกษตรกรไทย กับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตามที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจพยากรณ์มูลค่าส่งออกหอมแดง ของประเทศไทยว่าจะไปในทิศทางใด โดยอนาคตในการส่งออกไทยต้องทำข้อตกลงกับหลายๆประเทศ จึงควรมีการใช้การพยากรณ์ข้อมูลในหลายๆด้าน เพื่อวิเคราะห์โอกาสจากการเปิดตลาดการค้าเสรี ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงพยากรณ์มูลค่าส่งออกหอมแดงสดโดยวิธีอริมา โดยมูลค่าการส่งออกที่พยากรณ์ได้นั้น จะช่วยในการตัดสินใจในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูก ผู้ส่งออก และหน่วยงานของรัฐ โดยข้อมูลที่ได้นี้จะสามารถใช้ในการกำหนดนโยบายต่างๆ เช่น หากการพยากรณ์พบว่ามูลค่าการส่งออกลดลงเป็นไปได้อย่างปริมาณการส่งออกของหอมแดงจะลดลง ซึ่งกรณีนี้จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของหอมแดงภายในประเทศล้นตลาด ส่งผลให้ราคาหอมแดงภายในประเทศลดลง และเกษตรกรสูญเสียรายได้จากผลของราคาหอมแดงตก ภาครัฐสามารถที่จะช่วยเหลือเกษตรกรได้โดยอาศัยข้อมูลจากการพยากรณ์ หากพบว่ามูลค่าการส่งออกลดลงภาครัฐควรที่จะหาช่องทางอื่นๆในการส่งออกหอมแดง นอกเหนือจากประเทศอินโดนีเซีย หรือส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกพืชสวนหรือพืชไร่อื่นๆและลดปริมาณผลผลิตหอมแดงลงเฉพาะปีนั้นๆ หรือภาครัฐจะมีเวลาเตรียมการและเงินทุนส่วนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือและรับซื้อผลผลิตหอมแดงจากเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเกษตรกรไม่ให้สูญเสียรายได้จากปัญหาราคาหอมแดงตก และเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายอื่นๆเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างการตลาดการส่งออกหอมแดงของประเทศไทย
2. เพื่อพยากรณ์มูลค่าการส่งออกรายเดือนของหอมแดงของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึง โครงสร้างการตลาดการส่งออกหอมแดง โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพยากรณ์มูลค่าการส่งออกหอมแดงของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิมูลค่าการส่งออกหอมแดง รายเดือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2555 โดยวิธีอาร์มา

1.4 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษาโครงสร้างการตลาดส่งออกได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว รวมถึงหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สถิติการนำเข้าส่งออกกรมศุลกากร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการกำกับและซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ข้อมูลมูลค่าการส่งออกหอมแดงของประเทศไทย เป็นข้อมูลทุติยภูมิ รายเดือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2555 (สถิติการนำเข้า-ส่งออก กรมศุลกากร, 2555) ข้อมูลปริมาณส่งออกหอมแดง รวมถึงราคาส่งออกหอมแดง เป็นข้อมูลทุติยภูมิรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2555 (สถิติการนำเข้า-ส่งออก กรมศุลกากร, 2555) ข้อมูลราคาหอมแดงภายในประเทศ เป็นข้อมูลทุติยภูมิรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – 2555 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) ข้อมูลผลผลิตหอมแดง เป็นข้อมูลทุติยภูมิปี พ.ศ. 2555 (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางในการตัดสินใจวางแผนการผลิตและการส่งออกสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง และพ่อค้าคนกลางหรือผู้ทำการส่งออกหอมแดงให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซียเนื่องจากเป็นประเทศนำเข้าหอมแดงที่สำคัญของไทย ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตร และการตลาดการส่งออกหอมแดงของประเทศไทย เช่น การเข้าแทรกแซงราคาหอมแดงในช่วงที่หอมแดงราคาตก และนโยบายส่งเสริมการผลิตให้มีคุณภาพดีสอดคล้องกับความต้องการใช้ภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ